

Velomaršruts Valmieras dižkoku stāsti

Maršruta raksturojums: Velomaršruts iepazīstina ceļotājus ar vienu no Valmieras bagātībām – tās dižkokiem un to stāstiem. Maršruta ietvaros velobraucējs satiks liepu, kura stāvējusi klāt Valmieras izglītības šūpulim, osi un liepu, kas piedzīvojuši Vecpuišu parka pārvērtības, savukārt kuplu ozolu aleja stāstīs amizantus notikumus, kuri pastāvēja zviedru laikā Valmierā. Izbraucot maršrutu, ceļotājs būs pavesojies pilsētas sirdī, sajutis priežu meža svaigo gaisu un dzirdējis Gauju mutuļojam.

Ieteicamais laiks: marts – oktobris, tomēr entuziastiskiem ceļotājiem pieejams visa gada garumā

Maršruta garums: 15 km

Aptuvenais ilgums: 1,5 – 2 stundas

Grūtības pakāpe: Viegla līdz vidēji grūta, braucot pa zemes ceļiem

Ceļa segums: mainīgs (asfalts, ietves, meža ceļš)

Sākuma un beigu punkts: Valmieras Tūrisma informācijas centrs (TIC), Rīgas ielā 10

Dižkoki

Dižkoki ir lieli un veci koki, kam ir kultūrvēstures, izglītojoša vai zinātniska funkcija. Tiem ir liela nozīme vispārējās bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā. To esamība, kā arī to apdzīvojošo sugu daudzveidība, ir labs vides kvalitātes raksturojums. Dižkoks uztverams kā patstāvīga ekosistēma un ir dzīvotelpa daudzām retām un apdraudētām zīdītāju, putnu, kukaiņu, sēņu u.c. organismiem.

Minimālie aizsargājamo koku – dižkoku apkārtmēra izmēri izplatītāko sugu kokiem atbilstoši MK noteikumiem Nr.264 (16.03.2010) ir: baltais vītols - 4,5 metri; parastais ozols - 4 metri; āra bērzs - 3 metri; parastā liepa, parastā kļava - 3,5 metri, parastā egļe - 3 metri, parastā priede - 2,5 metri.

1. Zviedru laiku stāsti. Ko tik nav pieredzējuši šie **Tērbatas ielas alejas dižkoki**, caur kuriem ceļš veda ne tikai uz ietekmīgo Valmieras muižu, bet arī uz krievu un igauņu zemēm! Tie bija liecinieki tautā tik iemīļotai, tomēr pretlikumīgai iepriekšpārdošanai – netikumam, kad tirgus dienu rītos, pilsētnieki ārpus pilsētas un ceļiem no zemniekiem pārpirkta preces, lai tirgū tās dārgāk notirgotu. Dižkoki dzirdēja pamatnoteikumus ugunsgrēku dzēšanai – gatavībā jātur garas kāpnes, dzelzs ķeksis un ūdenstvertne. Katram nama īpašniekam rezervē jābūt pietiekamam ūdens daudzumam un spainim, lai novērstu nelaimes gadījumus. Līdz viņiem atbalsojās arī katra gada 1.maijā rātes atklātajā sanāksmē nolasītie likumi, lai neviens, pārkāpumu izdarot, nevarētu aizbildināties ar likumu nezināšanu. Ja klusu stāvēsiet, varbūt šie dižkoki jums pačukstēs vēl kādu Zviedru laiku stāstu.

GPS: 57.542310, 25.428915; 57.548016, 25.433636.

2. Dižpapele piedzīvojusi laikus, kad 20.gadsimta 30.gadu vidū, kad skatītāju skaits, kuri vēlējās redzēt pasaulslaveno soļotāju **Jāni Daliņu**, neietilpa esošajā Limbažu ielas stadionā, un tika lemts par jaunā stadiona būvniecību tepat – papelei kaimiņos. Vēl mūsdienās dižkoks lepojas ar lielisku atmiņu un zina stāstīt, ka līdzjutēju skaits, kas ieradās vērot sešu pasaules rekordu soļošanā īpašnieku sasniedza pat 8000. Savukārt, ja būsiet īpaši vērīgi klausītāji, papele jums pačukstēs, ka savās pirmajās sacensībās J.Daliņš piedalījās tikai 22 gadu vecumā un tas drīzāk notika nejaušības pēc – kādās sacensībās norisei pietrūka viena soļotāja un J.Daliņš piekrita piedalīties divu kilometru soļojumā, kurā viņš apsteidza tā laika Latvijas rekordistu Alfrēdu Durēnu.

GPS: 57.544664, 25.453628.

3. Varenie, netālu no Paula Valdena ielas esošie dižkoki – ozols un divi vītoli palīdz izstāstīt slavenā ķīmiķa Paula Valdena stāstu, kurš septiņas reizes tika izvirzīts Nobela prēmijas nominācijai. Valmiera bija Paula jaunības dienu pilsēta, kurā starp studiju un darba gadiem Krievijā, Vācijā, Amerikā un

citur dižais zinātnieks viesojās. Šeit viņš ticis ar mācītāju Jāni Neilandu, skolotāju un novadpētnieku Voldemāru Balodi un citiem. Interesanta un zīmīga bijusi tikšanās ar topošo mūziķi Jāzepu Vītoli, kurā izrādījies, ka abi dižgari dzimuši ne tikai vienā gadā un mēnesī, bet arī vienā dienā – 1863.gada 26.jūlijā un abu tēvi nāca no Ēveles pagasta.

GPS: 57.530707, 25.451998 (dižvītols); 57.530309, 25.451945 (dižvītols); 57.529496, 25.451762 (dižozols).

4. Putriņu meža dižkoki – divas priedes (2,53m un 3,7m) un ozols (4,2m) ir liecinieki notikumiem 19.gadsimta 60.gados, kad tuvējā apkārtnē audzis kāds milzīgs vītols un tecējis avotiņš, kuram vietējie iedzīvotāji piedēvējuši dažādas burvju un dziednieciskās spējas un ziedojuši putraimus. Tas arī ir viens no izskaidrojumiem, kāpēc mežam tads savdabīgs vārds. Vītola pielūgšana nepalika bez ievērošanas, un 19.gadsimta otrajā pusē bīskaps Valters, kas toreiz bija Valmieras mācītājs, to uzzinot, līdī koku nocirst un sadedzināt. Neviens šo darbu gan neuzņēmās un teicās, ka vītola cirtēju pērkonos nospers. Nekas cits mācītājam neatlika kā pašrocīgi vītoli nocirst un aizdedzināt.

GPS: 57.523730, 25.392678 (priede); 57.523851, 25.395431 (priede); 57.523858, 25.395157 (ozols).

5. 20.gadsimta 60.-70.gados ik aprīli šī **dižpriede** (2,72m) pavadīja klausoties motosacīkšu "Gaujas kauss" dūkoņā, rūkoņā un līdzjutēju gaviļēs, kad vairāki tūkstoši vīru un skaita ziņā mazāks dāmu pulks, apmeklēja iecienīto un par Valmieras vizītkarti jau kļuvošo leģendāro motokrosu "Gaujas kauss". Netālu esošajā Putriņu mežā ierīkotajā trasē rīkotās sacensības vēlāk pat ieguva neoficiālu motosezonas atklāšanas statusu. Vissavienības sacensību kategorija uz Valmieru kā magnēts vilka gan augstas klases braucējus, gan skatītāju tūkstošus no visas Latvijas un pat Igaunijas. Sacensības tikušas organizētas ļoti augstā līmenī, un netika aizmirsts arī par skatītāju priekiem, kuri varēja baudīt tādus reti pieejamus gardumus kā apelsīnus, mednieku desinās, garšīgu šokolādi. GPS: 57.528299, 25.396897.

6. Dižosis (3,06m) un **deviņu žuburu dižliepa** (24 – 44cm) bijuši liecinieki kā astoņas personas, kuras sevi vēlāk nodēvēja par vecpuišu biedrību, pilsētas vidū nopirka esošo neapbūvēto Liljes dārzu un apvienoja to ar ārsta G.Apiņa dārzu (mūsdienās – Vecpuišu parks). Vecpuišu biedrība 1913.gadā dārzu nodeva pilsētas pārziņā ar noteikumu, ka uz visiem laikiem šeit jābūt publiskam pilsētas parkam. Paviljona ēka Vecpuišu parkā uzcelta 1914.gadā. Vecpuišu parku pilsētai pilnībā savā īpašumā izdevās iegūt tikai trīsdesmito gadu beigās. 1.pasaules kara laikā paviljona zālē bija izveidota lazarete. Dažādos laikos Vecpuišu parku dēvēja par Kultūras parku, Komjauniešu un Vidus parku.

GPS: 57.537275, 25.416298 (dižosis); 57.537677, 25.418457 (dižliepa).

